

«Τα σχολεία γίνονται είτε φυλακές είτε ανοιχτά παράθυρα»

Media: DOCUMENTO **Page:** 49,60-61 **Published at:** 25-02-2024
Author: **Surface:** 2322.56 cm² **Circulation:** 12000
Subjects:

Μαρία Παπαγιάννη

Τα σχολεία άλλοτε γίνονται φυλακές κι άλλοτε ανοιχτά παράθυρα

Με αφορμή την κυκλοφορία του τελευταίου της βιβλίου «Η Διδώ και η μαύρη βίβλος» η συγγραφέας εξηγεί πώς ένα ανάγνωσμα μπορεί να αλλάξει τη ζωή μας

Συνέντευξη στην **Ειρήνη Δρίβα**

Η Μαρία Παπαγιάννη διαθέτει έναν μαγικό τρόπο μέσα από τη γραφή της να μιλάει στα παιδιά για θέματα, για τα οποία καμιά φορά οι ενήλικοι φοβόμαστε να τους μιλήσουμε. Στις ιστορίες της παράδοση και θρύλοι παντρεύονται με σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα έτσι ώστε οι μικροί αναγνώστες να μπορούν να τα αντιληφθούν, να προβληματιστούν και να τα συζητήσουν. Δεν είναι τυχαίο πως τα βιβλία της έχουν τιμηθεί με σημαντικές διακρίσεις όπως το Κρατικό Βραβείο αλλά και του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Οργάνωσης Βιβλίων για τη Νεότητα (IBBY).

Ηρώες του τελευταίου της βιβλίου «Η Διδώ και η μαύρη βίβλος» (εκδ. Πατάκη) θα μπορούσαμε να ήμαστε εμείς, οι κόρες μας και οι γιοι μας. Θα μπορούσε να ταυτιστεί μαζί της κάθε ανήσυχος παιδί που δυσάει να γνωρίσει τον κόσμο μέσα από τον καμιά φορά ασφυκτικό μικρόκοσμο ενός σχολείου. Η Διδώ της Μαρίας Παπαγιάννη αγαπάει πολύ τα παραμύθια της ανούχης γιαγιάς της και της αρέσει να τρώει κρυφά λικουδιές με τον παππού της. Έχει μια συνήθεια «κακιά» κατά τον διευθυντή του σχολείου: να αμφισβητεί, να ρωτάει, να ψάχνει λίγο πέρα από τη στεία γνώση. Κι αυτός τη βάζει τιμωρία στην παλιά και σκοτεινή βιβλιοθήκη του σχολείου, η οποία έχει καταρριφθεί. Το πιο σημαντικό στις ιστορίες της Μαρίας Παπαγιάννη («Τα χρυσά κομμάτια» [αυτό τον καιρό παίζονται και στο θέατρο Αργώ], «Τα παπούτσια με φτερά», «Ως διά μαγείας» κ.ά.) είναι πως οι ήρωές της είναι άνθρωποι καθημερινοί που «μοιράζονται, που προσφέρουν, που νοιάζονται, που τολμούν».

Ποια ήταν η αφορμή για να γράψετε την ιστορία της Διδώς και της μαύρης βίβλος;

Νομίζω πως η αρχή ήταν μια Διδώ. Ένα κοριτσάκι-σίφουνας τόσο διαφορετικό όσο και μοναδικό, όπως όλα τα παιδιά του κόσμου. Ένα κοριτσάκι που προσπαθεί να αποκοδικοποιήσει τον κόσμο των μεγάλων και να χωρέσει στα όρια που άλλοτε πρέπει να υπάρχουν κι άλλοτε είναι ασφυκτικά. Μια ιστορία όμως δεν έχει πάντα μία πηγή. Ετσι η Διδώ ήρθε και συνάντησε μια υπερήλικη γιαγιά που ξεχνάει και ζει πιο πολύ στα παλιά τα χρόνια κι έναν παππού που γίνεται γέφυρα ανάμεσα στους αγαπημένους του. Μια άλλη αφορμή ήταν να μιλήσω για σχολεία που μπορεί άλλοτε να γίνονται φυλακές πίσω από ψηλά τείχη κι άλλοτε οι τοίχοι τους να γεμίζουν ζωγραφιές και χρώματα και να γίνονται ανοιχτά παράθυρα.

Ο διευθυντής του σχολείου επιδιώκει τον έλεγχο μέσα από την τιμωρία των μαθητών;

Γι' αυτό τον λόγο είναι λίγο καρικατούρα. Θέλω να πιστεύω πως στην εποχή μας δεν υπάρχουν τέτοιοι διευθυντές, αν και ο αυταρχισμός μπορεί να έχει πολλά πρόσωπα. Μπορεί να μην κλειδώνουν παιδιά στα υπόγεια, γιατί τώρα θα ξεσκόνωνταν όλοι οι γονείς. Μπορεί όμως να χειραγωγεί τους μαθητές, να τιμωρεί τη φαντασία και τον διαφορετικό τους τρόπο, προσπαθώντας να τους κάνει όλους πιο «κανονικούς» κατά τη γνώμη του. Προσωπικά, βέβαια, θεωρώ πως κανονικοί άνθρωποι είναι οι σνεϊροπόλοι, αυτοί που έχουν υπομονή και σκύβουν να αφουγκραστούν τους μεταφρασμένους φόβους των παιδιών. Όλοι οι ήρωές της ιστορίας είναι κάτι «πολύ». Πολύ αφηρημένοι,

πολύ τρυφεροί, πολύ γενναϊόδροι, πολύ σκοτεινοί.

Στις ιστορίες σας αντλείτε στοιχεία από την παράδοση και τις συνδυάζετε με σύγχρονα ζητήματα με τέτοιο τρόπο που τα παιδιά μπορούν να τα επεξεργαστούν.

Η αλήθεια είναι ότι αγαπάω τους μικρούς τόπους. Μ' εντυπωσιάζει πάντα ο τρόπος των ανθρώπων που για όλα όσα δεν καταλάβαιναν έφτιαχναν μια ιστορία. Για παράδειγμα σ' ένα μικρό χωριό της νότιας Κρήτης, στα Καπετανιανά, μου αρέσει να ακούω παλιές ιστορίες απίθανες και παράξενες που έφτιαχναν οι άνθρωποι για να εξηγήσουν τα ανεξήγητα, για να νοσημίσουν τον χρόνο, για να θυμούνται. Το ίδιο δεν κάνουμε πάντα;

Πόσα έχουν αλλάξει από το «Καληνύχτα μαμά» μέχρι σήμερα;

Πολλά, πάρα πολλά. Στην προσωπική μου ζωή αλλά και στον κόσμο όλο. Το «Καληνύχτα μαμά» ήταν το πρώτο μου βιβλίο πριν από 22 χρόνια, όταν ακόμη δεν τολμούσα να ομολογήσω πως αυτό ήθελα να κάνω πάντα. Ήταν χρόνια που τα παιδιά μου ήταν μικρά και το σπίτι μας γεμάτο κόσμο, φωνές, φίλους, παιδικές γιορτές, ένα πανηγύρι. Αλλά και στον μεγάλο κόσμο ζούσαμε ακόμη την ψευδαισθησι πως όλα μπορούν να αλλάξουν. Πριν από την οικονομική κρίση, πριν από τους καινούργιους πολέμους και τα μεγάλα κύματα των προσφύγων. Αναγνωρίζαμε τη φρίκη, ενώ τώρα φοβόμαστε πως έχει γίνει ρουτίνα και συνήθειο και καθόμαστε στον καναπέ και την παρακολουθούμε. Και μετράμε. Τόσα παιδιά σκοτωμένα, τόσες γυναίκες κοκτονίες, τόση βία.

Ο INFO

Το βιβλίο της Μαρίας Παπαγιάννη «Η Διδώ και η μαύρη βίβλος» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη

«Από μικρή αγαπούσα τους ανθρώπους που είχαν μυστικά, τους μοναχικούς, τους σιωπηλούς, τους λυπημένους αλλά και τους θορυβώδεις. Τους διαφορετικούς, να πω; Αλλά με μια έννοια όλοι δεν είμαστε διαφορετικοί;»

Οι ιστορίες σας μοιάζουν με παραμύθια που μέσα τους κρύβουν ανθρώπους αδύναμους και λυπημένους.

Νομίζω πως όλες οι ιστορίες ξεκινάνε από το «Μια φορά κι έναν καιρό». Αγαπώ πολύ τα παραμύθια και πιστεύω πως έχουν πολλά να μας μάθουν. Από μικρή αγαπούσα τους ανθρώπους που είχαν μυστικά, τους μοναχικούς, τους σιωπηλούς, τους λυπημένους αλλά και τους θορυβώδεις. Τους διαφορετικούς, να πω; Αλλά με μια έννοια όλοι δεν είμαστε διαφορετικοί; Κι όλοι μας υπάρχουν στιγμές που νιώθουμε αδύναμοι ή λυπημένοι. Νομίζω πιο πολύ απ' όλους αγαπώ τους ανθρώπους που έχουν ανοιχτά τα μάτια και τα αυτιά τους στις πηλγές του κόσμου, αυτούς που μοιράζονται, που προσφέρουν, που νοιάζονται, που τολμούν.

Σας καλούν σε σχολεία στο πλαίσιο των προγραμμάτων φιλανθρωπίας. Ποια είναι η εμπειρία σας; Το εκπαιδευτικό σύστημα ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα των παιδιών;

Πολλές φορές κατά τις επισκέψεις μου στα σχολεία θαυμάζω τη δουλειά κάποιων εμπνευσμένων δασκάλων. Βλέπω τα παιδιά γύρω τους ενθουσιασμένα και χαρούμενα να ακούν και να ρωτούν με ενδιαφέρον. Παιδιά που απόλαυσαν την ανάγνωση ενός βιβλίου και ειλικρινά νιώθω πως αυτό είναι θεραπευτικό, όπως γενικότερα ο ρόλος της τέχνης. Για κάποιες ώρες ενώνονται στην ανάγνωση ενός βιβλίου, μοιράζονται μια ιστορία, συνδέονται μεταξύ τους, τολμούν να ψιθυρίσουν τους δικούς τους φόβους και αγωνίες. Μιλώντας για τους ήρωες μιλάνε για εκείνους. Πιστεύω πως θα βοηθούσε λοιπόν πολύ να αυξηθούν

«Να μάθουμε στα παιδιά να μπαίνουν στη θέση των άλλων»

Τα τελευταία χρόνια τα περισσότερα βίαια ανάμεσα σε ανηλίκους έχουν αυξηθεί δραματικά. Ποιες είναι οι αιτίες και πώς μπορούμε να τις αντιμετωπίσουμε;

Οι αιτίες είναι σίγουρα πολλές και ειδικά από μένα για να απαντήσουν, αλλά εγώ θα σταθώ στην ανάγκη και στο σπίτι και κυρίως στο σχολείο να τους μαθαίνουμε να μπαίνουν στη θέση των άλλων, να βλέπουν και μέσα από τα δικά τους μάτια. Κι ίσως αυτό είναι το πιο μακρινό ταξίδι και το πιο πολύτιμο δώρο που μας προσφέρει η λογοτεχνία. Να βλέπεις μέσα από τα μάτια των ηρώων. Θυμάμαι πριν από πολλά χρόνια όταν ο γιος μου ήταν μαθητής είχε να κάνει μια εργασία για τον ρατσισμό. Καθόταν κι έψαχνε στον υπολογιστή, έψαχνε ομιλίες, δεν ήξερε από πού να αρχίσει. Του πρότεινα να πάμε σινεμά και διάλεξε μια σχετική ταινία. Πιστεύω πως εκείνη η ώρα του πρόσφερε πολύ περισσότερα. Ίσως σκέφτηκε «κι αν ήμουν εγώ εκεί, θα αντέχα;». Αν έχεις νιώσει θυμό για τον πόνο του άλλου, όταν αργότερα βρεθείς μπροστά σε επεισόδιο βίας θα μιλήσεις, θα φωνάξεις. Όλοι πρέπει να καταλάβουμε πόσο σημαντικό είναι να μεγαλώνουμε παιδιά που σέβονται τη διαφορετικότητα, που θα προστατεύουν τους αδύνατους, που θα διεκδικούν τα δικαιώματά τους. Πόσο πιο σημαντικό είναι να μεγαλώνουμε ελεύθερους, δίκαιους ανθρώπους από μαθητές έτοιμους για το καλύτερο πανεπιστήμιο, για καλύτερη καριέρα;

Δεν πρέπει κάποτε να πούμε την ιστορία από την πλευρά των κακών; Γιατί να μην έχει και ο λύκος μια ευκαιρία;

Νομίζω πως οι εποχές έχουν αλλάξει και ο λύκος στα παραμύθια είναι είδος το οποίο πρέπει να προστατεύουμε για να μην εξαφανιστεί. Καμιά ιστορία δεν έχει μόνο καλούς ήρωες γιατί θα ήταν βαρετή. Και υπάρχουν πολλά βιβλία που έχουν ήρωες κακούς. Το θέμα είναι όμως πώς θα πεις την ιστορία. Προσωπικά δεν θα δικαίωνα το κακό κι αν ήταν ένας γοητευτικός ήρωας. Θα ήθελα ο αναγνώστης μου να θυμώσει μαζί του κι ακόμη και στο πιο δυστοπικό βιβλίο να ελπίζει πως πάντα υπάρχει ελπίδα ο κόσμος να αλλάξει. Οι κακοί λοιπόν είναι απαραίτητοι, φτάνει να στέκεσαι κριτικά απέναντί τους.

«Το εκπαιδευτικό σύστημα -και στην εποχή μας που τα παιδιά μας κάθονται μπροστά στον υπολογιστή σερφάροντας για ώρες- είναι ακόμη πιο επιτακτικό να στραφεί προς τις τέχνες. Να μη θεωρούνται χαμένες ώρες αλλά, αντίθετα, οι πιο δημιουργικές»

οι ώρες που αφιερώνει η δημόσια εκπαίδευση στις τέχνες. Να μην το κάνουν μόνο για τις σχολικές γιορτές.

Ακούω δασκάλους που ασφυκτούν με την όλη, τους κανόνες και τους στόχους. Και ξέρω από την άλλη να σας πω πόσο εκπληκτικούς δασκάλους έχω συναντήσει, που δίνουν φτερά στα παιδιά, που ανοίγουν πόρτες και παράθυρα, που απολαμβάνουν μαζί με τα παιδιά τα βιβλία και τα παιχνίδια, που αφουγκράζονται τις αγωνίες τους χωρίς να αδιαφορούν, αφιερώνοντας χρόνο. Πιστεύω στην αυτοθυσία πολλών εκπαιδευτικών και θεωρώ πως κάποτε θα πρέπει να σεβαστούμε το σπουδαίο έργο που κάνουν. Αλλά δεν φτάνουν οι εμαρφέρες. Πρέπει το εκπαιδευτικό σύστημα να στραφεί προς τις τέχνες - και στην εποχή μας που τα παιδιά μας κάθονται μπροστά στον υπολογιστή σερφάροντας για ώρες είναι ακόμη πιο επιτακτικό. Να μη θεωρούνται χαμένες ώρες, αλλά αντίθετα οι πιο δημιουργικές. Γιατί μόνο έτσι τα παιδιά θα βουτήξουν στα βαθιά, θα αφήσουν την επιφάνεια και τη διάσπαση που προκαλεί η μονομανής ενασχόληση με όλα τα ηλεκτρονικά και θα αναζητήσουν μέσα από τις ζωές των πρώτων τη δική τους αλήθεια.

Έχετε σκεφτεί ποια θα είναι η επόμενη ιστορία σας;

Εχω σκεφτεί και δουλεύω αλλά έχει δρόμο για να αποφασίσω αν αξίζει να τη μοιραστώ από τώρα. Είναι όμως πολύ χαρούμενη γιατί οι εκδόσεις Πατάκη με αφορμή την επέτειο των 50 χρόνων εκδίδουν ξανά κάποια παλιά αγαπημένα βιβλία κι ανάμεσα σ' αυτά το πρώτο μου βιβλίο, το «Καληνύχτα μαμά», με νέα εικονογράφηση της Ντανιέλας Σταματάδη.